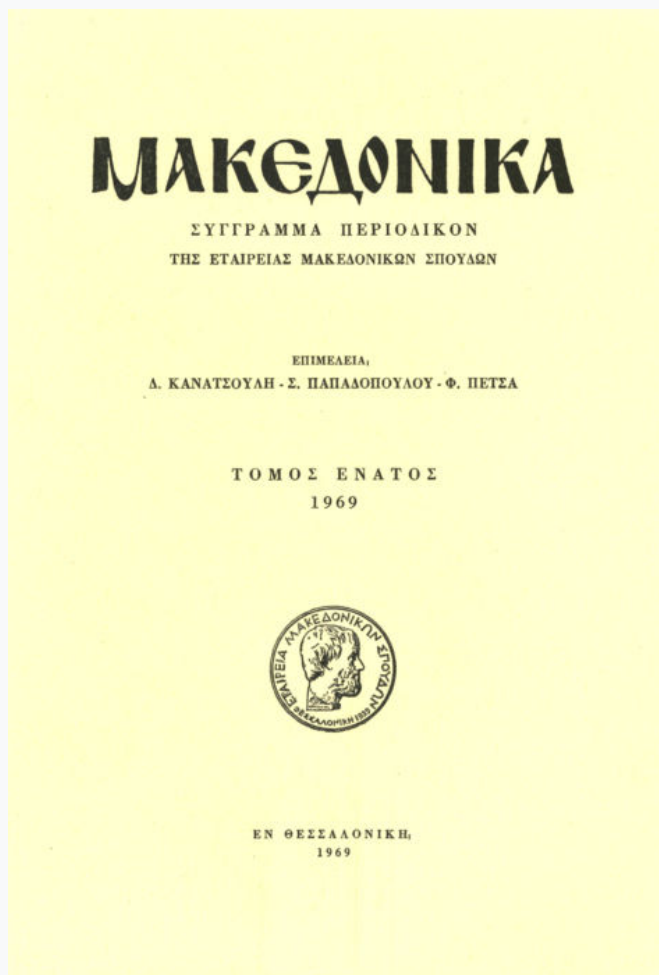

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Κωνσταντίνου Α. Βαβούσκου, Η απελευθέρωσις της Θεσσαλονίκης ως σύμβολον της εθνικής ολοκληρώσεως

Χ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.1061](https://doi.org/10.12681/makedonika.1061)

Copyright © 2015, Χ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1969). Κωνσταντίνου Α. Βαβούσκου, Η απελευθέρωσις της Θεσσαλονίκης ως σύμβολον της εθνικής ολοκληρώσεως. *Μακεδονικά*, 9, 361–362. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1061>

κεδονία καὶ ἡ Θράκη, ποὺ ἐγκληματικά μετονομάστηκαν ἐπισήμως Βόρειος Ἑλλάς, δὲν βρίσκονται στὸ ἐπίπεδο ἐκείνου τῆς μέριμνας ποὺ πραγματικά ἀξίζουν. Ἡ λεγομένη διοικητική καὶ βιομηχανική ἀποκέντρωση παραμένουν ἀκόμα στὸ στάδιο τοῦ προγραμματισμοῦ. Ἡ κατάσταση αὐτὴ ἐγκυμονεῖ κινδύνους ὄχι μόνο γιὰ τὶς νευραλγικὲς παραμεθόριες ἐπαρχίες, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ἐλληνικὸ σύνολο. Συνέπεια αὐτῆς τῆς ἐγκαταλείψεως εἶναι ἡ μετανάστευση, ἡ ἀστυφιλία, ἡ ἀσύμφορη ἐλεφαντοποίηση τοῦ ἀττικοῦ λεκανοπεδίου, τὸ χαμηλὸ εἰσόδημα τῶν ὄρειων πληθυσμῶν. Ὁ συγγρ., καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καὶ ἐπὶ δεκαετίες ἀνώτατος δημόσιος λειτουργὸς στὴ Μακεδονία, ἀναπτύσσει μὲ ὀξύνοια καὶ εὐρύτητα σκέψεως τὶς ἀπόψεις του στὴ ρωμάλεια ἐργασία του καὶ καταλήγει σὲ συμπεράσματα, ποὺ θὰ ἀπέβαιναν σωτήρια ἂν εἰσακούονταν.

Χ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Εὐστρατίου Ἰ. Μαυρουδῆ, "Ἅγιον Ὅρος: Ἀκρόπολις καὶ κιβωτὸς τῆς Ὁρθοδόξιας. Τὸ νομικὸν αὐτοῦ καθεστῶς (Ἐπιστημονικὴ Ἑπετηρίς τῆς Σχολῆς Νομικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμ. ΙΕ'. Προσφορά εἰς Παναγιώτην Β. Δερτιλίην), Θεσσαλονίκη 1968, σ. 125-137. Ἀνάτυπον, Θεσσαλονίκη 1968, 8ον, σ. 15.

Ὁ κ. Μαυρουδῆς προβαίνει σὲ σύντομη ἀνασκόπηση τοῦ ἀγιορειτικοῦ καθεστώτος πρὶν καὶ μετὰ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη (1926), ἀναφέρεται στὴ διεθνή θέση τοῦ Ἄθω καὶ στὶς νομικὲς του σχέσεις μὲ τὸ ἐλληνικὸ κράτος. Μολονότι ὁ συγγρ. διαθέτει τὰ προσόντα γιὰ συγγραφή μιᾶς ἀξιόλογης ἐργασίας, δὲν μπόρεσε νὰ ἀποδώσῃ ἱκανοποιητικά. Ὑπάρχουν μερικὲς ἀβλεψίες (π.χ. οἱ Προέλληνες ἀναφέρονται ὡς φύλο ἐλληνικό!), ἀუსτηματοποίητη διάταξη τῆς ὕλης καὶ παρεμβολὲς τελείως ἐπουσιωδῶν λεπτομερειῶν, ὅπως ἡ παράθεση ὅλων τῶν θεωριῶν περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ κράτους ἢ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐδάφους ἀπὸ συνταγματικῆς ἀπόψεως. Θὰ ἦταν προτιμότερο, ἂν στὶς λίγες σελίδες τοῦ μελετήματός του, ὁ συγγρ. περιοριζόταν στὰ πλαίσια τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐργασίας του μὲ ἀφρονότερα στοιχεῖα καὶ λιγώτερες μυθολογικὲς, ἱστορικὲς καὶ θεολογικὲς παρεκβάσεις.

Χ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Κωνσταντίνου Ἀ. Βαβούσκου, Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ὡς σύμβολον τῆς ἐθνικῆς ὁλοκληρώσεως, Θεσσαλονίκη 1968 (Ἀριστοτελεῖον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης), 8ον, σελ. 37.

Πρόκειται γιὰ τὸν πανηγυρικὸ λόγον, ἐμπλουτισμένον μὲ νέα στοιχεῖα, ποὺ ἐξεφάνησε ὁ συγγρ. στὴν ἐπίσημη τελετὴ τοῦ Ἀριστοτελεῖου Πανεπιστημίου κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῶν ἐπετείων τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ ἔπους τοῦ 40. Συνηθίσαμε — καὶ ὄχι πολὺ ἄδικα — νὰ θεωροῦμε τοὺς πανηγυρικοὺς λόγους προσφορά ἀμελητέα. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ δὲν ἰσχύει γιὰ τὸ μελέτημα τοῦ κ. Βαβούσκου. Μέσα σὲ περιορισμένον ἀριθμὸ σελίδων μὲ ὀξυδέρκεια ἀναπτύσσει τὴν πνευματικὴ, οἰκονομικὴ καὶ ἐθνικὴ πορεία τοῦ μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ, τὴ δραστηριότητα τῶν ξένων προπαγανδῶν, τὴν ἱστορία τοῦ Μακεδονικοῦ Ζητήματος καὶ εὐστοχα ἐρμηνεύει τὶς διαφορὰς φάσεις του. Ἡ βιβλιογραφία του εἶναι ἐκλεκτικὴ καὶ τὸ ὕψος του, χωρὶς νὰ χάνῃ τὴν ζωηρότητα τοῦ προφορικοῦ λόγου, κρατᾷ ἀδιάσπαστο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη. Ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ κάνουν τὸ μελέτημα χρησιμώτατον εὐσύνοπτον ἐγχειρίδιον τῆς ἱστορίας καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ μακε-

δονικού έλληνισμού. Τέλος, θα ήθελα νά τονίσω ότι απ' όσο γνωρίζω, είναι ο πρώτος πανηγυρικός από τό βήμα του πανεπιστημίου της μακεδονικής πρωτεύουσας με αντικείμενο τη νεώτερη μακεδονική ιστορία.

Χ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Μ. Ι. Μανούσακα, 'Ανέκδοτα πατριαρχικά γράμματα (1547-1806) πρὸς τοὺς ἐν Βενετίᾳ μητροπολίτας Φιλαδελφείας καὶ τὴν 'Ορθόδοξον 'Ελληνικὴν 'Αδελφότητα, «Βιβλιοθήκη τοῦ 'Ελληνικοῦ 'Ινστιτούτου Βενετίας Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν», ἀρ. 3, Βενετία 1968, 4ο, σελ. κδ' + 164 + πίν. ἐκτός κειμ. 22.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ σπουδαῖες ἑλληνικὲς παροικίες τοῦ ἐξωτερικοῦ κατὰ τὴν τουρκοκρατία ἦταν ἡ 'Ελληνικὴ Κοινότητα τῆς Βενετίας. Οἱ 'Ελληνες τῆς Βενετίας κατόρθωσαν, ζώντας μέσα σὲ περιβάλλον σχετικῆς ἐλευθερίας καὶ ἔντονης οἰκονομικῆς δραστηριότητος, νά ἀναπτύξουν καὶ αὐτοὶ ἐμπορικὰ ἐνδιαφέροντα καί, σιγὰ σιγὰ, σχετικὸν πλοῦτο καὶ εὐμερία. Παράλληλα, ἔχοντας τὸ πλεονέκτημα νά παρακολουθοῦν ἀπὸ κοντὰ τὰ πολιτιστικὰ ρεύματα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀνέπτυξαν ἀξιόλογη πνευματικὴ δράση, ἡ ὁποία δὲ στάθηκε ὠφέλιμη μόνον γιὰ τὰ μέλη τῆς Κοινότητος, ἀλλὰ, ὅπως ξέρομε ὅλοι, καὶ γιὰ ὅλο τὸ 'Εθνος, τὸ ὁποῖο ἐπὶ αἰῶνες τροφοδοτήθηκε μὲ λογῆς ἐκδόσεις καὶ χρήσιμα γενικὰ βιβλία (ἐκκλησιαστικά, φιλολογικὰ κλπ.), τυπωμένα στῇ Βενετία.

Ἡ Κοινότητα αὐτὴ ὁργανώθηκε σύντομα (ἀπὸ τὸ 1498 κιόλας) σὲ συστηματικὸ ὄργανο, τὴν 'Ελληνικὴν 'Αδελφότητα, ἡ ὁποία κατηύθυνε πολλὰς φορὲς τίς ἐνέργειες τῶν 'Ελλήνων τῆς Βενετίας καὶ ἐπηρέαζε ὅπωςδῆποτε τὴ στάση τῶν ἀπέναντι οὐ κρίσιμα ζητήματα τοῦ Γένους καὶ τῆς 'Ορθοδοξίας. Καὶ μολονότι τὰ βενετικά Κρατικὰ 'Αρχεῖα ἀποτέλεσαν ἀντικείμενο ἐρευνᾶς ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, τὸ συστηματικὸ 'Αρχεῖο τῆς ἰδίας τῆς 'Αδελφότητος ἔμενε ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια ἀνεκμετάλλευτο. Μόνον ὁ Ἰωάννης Βελοῦδος, ὁ ἱστορικός τῆς Κοινότητος, εἶχε χρησιμοποιοῦσιν τὴν πλούσια αὐτὴ πηγὴ, ἀλλὰ ὁ καρπὸς τῶν ἐρευνῶν του παρουσιάστηκε τὸν περασμένο αἰῶνα, πολὺ πρὶν γίνῃ συστηματικὴ ἀναδίστασις τῶν βενετικῶν ἀρχεῖων καὶ ἀρκετὰ χρόνια πρὶν διαφωτιστοῦν σημαντικὰς πτυχὲς τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τῆς ἐποχῆς τῆς τουρκοκρατίας. Τελευταῖα δημοσιεύτηκαν σκόρπια μερικὰ ἐγγραφα, πού ἀναφέρονταν σὲ εἰδικώτερες, μεμονωμένες περιπτώσεις.

Μὲ τὸ καινούργιο βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ κ. Μανούσακα, σημερινοῦ Διευθυντοῦ τοῦ 'Ινστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν — ὁ τὸ ὁποῖο περιῆλθαν τὸ 'Αρχεῖο καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἡ κληρονομία τῆς 'Ελληνικῆς 'Αδελφότητος — ἔχουμε τὴν πρώτη συστηματικὴ παρουσίαση μιᾶς μεγάλης οἰρᾶς ἐγγράφων τοῦ 'Αρχείου αὐτοῦ. Πρόκειται γιὰ τὰ πατριαρχικά ἐγγραφα πού ἀναφέρονται στίς σχέσεις τῆς Κοινότητος, τῆς ὁποίας προΐστατο ὁ ἐκάστοτε ἐπίσκοπος Φιλαδελφείας, καὶ τῶν πατριαρχεῶν Κωνσταντινουπόλεως, 'Αλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων. Μὲ τὰ γράμματα αὐτὰ, πού παρέμεναν ὡς τώρα ἀνέκδοτα, διαφωτίζεται μιὰ μεγάλη περίοδος δύομις αἰῶνων περίπου. Ἐκδίδονται διπλωματικῶς σαράντα συνελικά ἐπίσημα πατριαρχικά ἐγγραφα, ἀλλὰ στὴν οὐσία παρουσιάζονται, στὰ σχόλια καὶ στίς ὑποσημειώσεις, πολὺ περισσότερα· ὄχι μόνον ἑλληνικά, ἀλλὰ καὶ ἰταλικά, τὰ ὁποῖα περιέχουν πληροφορίες γιὰ τὰ θέματα πού θίγουν τὰ κύρια σαράντα. Ἀπὸ τὰ 40 ἐκδιδόμενα, τὰ 27 ἀνήκουν οὐδὲ διαφόρους οἰκουμηνικοὺς πατριάρχες, τὰ ὀκτὼ στοὺς πατριάρχες 'Αλεξανδρείας καὶ τὰ ὑπόλοιπα πέντε στοὺς πατριάρχες τῶν Ἱεροσολύμων. Ἐκτός ἀπὸ τὰ πατριαρχικά αὐτὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα συνδυάζονται μὲ ἐκεῖνα πού ἐκδόθηκαν ἀπὸ τὸ Βελοῦδο, ἀναφέρονται ἀλλὰ ἐννέα, τὰ ὁποῖα ὁ ἐκδότης, κρίνοντάς τα μικρότερης οἰμασίας, δὲν τὰ ἐκδίδει, ἀλλὰ τὰ παρουσιάζει μόνον μὲ μιὰ σύντομη περιγραφή τους (βλ. σ. 10', σημ. 1).